

ДІАГНОСТИКА СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ

Василь ОЗАРУК

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна, e-mail: wasjaozaruk@rambler.ru*

Анотація. У статті викладено результати анкетування учнів молодшого шкільного віку міських і сільських шкіл, щодо визначення рівня сформованості мотивації до потреби в руховій активності, які визначали за методиками Л. Божович (за такими показниками: на виявлення мотивів обов'язку й відповідальності; самовизначення і самовдосконалення; мотивація благополуччя; престижна мотивація; мотивація уникнення неприємностей; мотивація змістом; мотивація процесом) та Т. Елерсона, а також вивчали мотиваційні інтереси дітей до різних фізичних вправ.

У процесі дослідження виявлено, що серед показників, які характеризують мотиви в потребі рухової активності, домінують фізичне самовизначення та самовдосконалення, і відстає та потребує корекції навчально-виховного процесу з фізичного виховання мотивація процесом.

При цьому встановлено, що суттєвих розбіжностей між результатами в дітей міських і сільських шкіл не спостерігалось.

Ключові слова: рухова активність, мотив, мотивація, потреба, навчальний інтерес.

Метою роботи є визначити рівень мотивації до потреби в руховій активності молодших школярів.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел; анкетування; методи математичної статистики.

Результати дослідження. Вивчення стану сформованості мотивації щодо рухової активності проводилася за модифікованими методиками Л. Божович (методика діагностики усвідомлених мотивів рухової активності) та Т. Елерсона (методика вивчення мотивації до успіху) [2]. Дослідження проводилося на базі загальноосвітніх шкіл. Було опитано 313 учні 3–4-х класів.

Так, під час виявлення мотивів за методикою Л. Божович [2] щодо обов'язку й відповідальності за рухову активність учні демонстрували власні судження. На твердження «розумію, що учень повинен систематично займатись фізичною культурою», «намагаюсь швидко й точно виконувати вказівки вчителя», «розумію свою відповідальність за стан фізичного здоров'я перед класом» молодші школярі продемонстрували такий рівень мотивації: 29,6% – високий, 26,3% – достатній, 29,7% – середній, 14,3% – низький рівень.

Судження «хочу закінчити школу фізично здоровим», «розумію, що мені потрібне міцне здоров'я», «розумію, що моє фізичне здоров'я залежить від систематичних занять фізичною культурою» спрямовані на самовизначення й самовдосконалення. Молодші школярі продемонстрували такі результати 63,0% – високий рівень, 12,0% – достатній рівень, 21,5% – середній рівень, 3,5% – низький рівень.

Установлено результати засвідчують, що переважна частина учнів початкових класів (75,0%) ознайомлена із оздоровчим впливом засобів фізичної культури на організм людини. На нашу думку, це є доброю передумовою для залучення дітей до активної рухової діяльності.

Виявлення мотивів школярів, спрямованих на благополуччя, тобто бережливе ставлення до власного здоров'я так і здоров'я інших людей, визначено на основі таких суджень: «розумію, що від моєї поведінки залежить здоров'я інших», «хочу отримувати похвалу вчителя за поліпшення показників фізичного здоров'я», «хочу, щоб однокласники поважали мене за високий рівень розвитку фізичних якостей».

У цих показниках високий рівень виявлено у 28,7% школярів, достатній – 60%, середній – 24,7%, низький – 18,5%.

Судження щодо мотивів престижності «хочу бути лідером під час змагальних ігор, естафет»; «хочу, щоб мене ставили в приклад за виконання фізичних вправ»; «хочу мати авторитет серед товаришів» засвідчують, що високий рівень виявлено у 29,3% учнів, достатній – у 13,0%, середній – у 25,7%, низький – у 32% учнів 3–4-х класів. Отримані результати переконливо доводять, що фізична культура ще не знайшла належного престижного місця в життєдіяльності учнів початкових класів.

Поряд з названими мотивами вивчались твердження школярів, спрямовані на уникнення неприємностей, зокрема: «хочу, щоб однокласники не засуджували мене за погане виконання фізичних вправ», «хочу, щоб мене не сварили за низьку рухову активність», «не хочу підводити учасників моєї команди під час ігор, естафет». У частині опитування учні початкових класів продемонстрували такі результати: високий рівень – 33,5%, достатній рівень демонстрували – 26,1%, а 28,0% – середній і 12,4% – низький рівні.

Під час опитування з таких суджень, як «подобається займатися новими фізичними вправами», «люблю розучувати нові фізичні вправи і рухові ігри», «подобається, коли вчитель пропонує рухливі ігри побудовані на казковому сюжеті», учні початкових класів мали такі результати: 51,2% відповіли на високий рівень, 17,5% – достатній, 26,2% – середній, 5,1% – низький. Ці судження дають змогу визначити мотивацію на оновлення змісту фізичного виховання, а також розроблення дидактичних моделей.

Крім згаданого, у процесі нашого дослідження вивчили інтерес дітей до занять фізичними вправами на основі таких тверджень: «люблю виконувати імітаційні вправи», «люблю думати, мислити на уроках фізичної культури в ігрових умовах», «подобається виконувати складні фізичні вправи, переборюючи страх і трудність». Відповідно до даних, 26,1% початківців продемонстрували високий рівень, 29,4% – достатній рівень, середній – 31,7% і 12,8% – низький. Ці дані, на нашу думку, актуалізують потребу використання цікавих для дітей оновлених засобів фізичного виховання так і методів організації навчальних занять з врахуванням психофізіологічних особливостей молодших школярів.

На основі аналізу результатів досліджень було виявлено високі і низькі показники, подані в табл. 1, 2.

Таблиця 1

Стан сформованості мотивів на фізичне самовдосконалення (n=313)

Судження	Високий рівень		Достатній рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Хочу закінчити школу фізично здоровим	219	70,5	21	7,3	70	21,5	3	0,75
Розумію, що мені потрібне міцне здоров'я	237	75,5	13	4,2	61	19,5	2	0,8
Розумію, що моє фізичне здоров'я залежить від систематичних занять фізичною культурою	127	43	74	24,5	80	23,6	32	9
Усього	63%		12%		21,5%		3,5%	

Так, високі показники молодші школярі продемонстрували в судженнях які спрямовані на фізичне самовизначення та самовдосконалення.

Низькі показники проявилися в судженнях, які висвітлюють інтерес дітей до різних фізичних вправ і зумовлюють потребу оптимізації навчального процесу на основі оновлення змісту та використання цікавих для дітей організаційно-методичного забезпечення процесом, результати представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Стан сформованості мотивів щодо оновленого змісту фізичного виховання (n=313)

Судження	Високий рівень		Достатній рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Люблю виконувати імітаційні вправи	115	28,5	91	28,2	89	39	18	4,3
Люблю думати, мислити на уроках фізичної культури в ігрових умовах	55	37,5	89	29	102	17,8	47	15,7
Подобається виконувати складні фізичні вправи, переборюючи страх і трудність	73	29,2	91	30,7	92	21,6	57	18,5
Усього		26,1%		29,4%		31,7%		12,8%

Загальні результати дослідження мотивів до потреби в руховій активності подано на рис. 1, бачимо, що 35,6% учнів молодшого шкільного віку продемонстрували високий рівень, 21,0% – достатній рівень, 31,6% – середній рівень молодших школярів і низький рівень мотивації виявлено в 11,8% учнів.

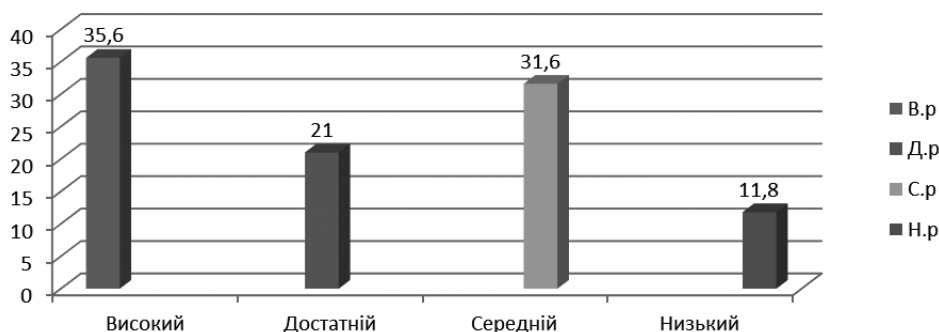

Рис. 1. Загальний стан мотивів учнів до рухової активності

Діагностику мотивації до успіху проводили за методикою Т. Елерсона [2].

Беручи до уваги твердження Т. Елерсона [1] про те, що особистості, які сильно орієнтовані на успіх, а в нашому дослідженні це притаманно 45,3% учнів, надають перевагу середньому рівню ризику, а ті, що бояться невдач, здебільшого ризикують частіше, що відповідає високому рівню ризику, тобто 54,3% школярів (рис. 2).

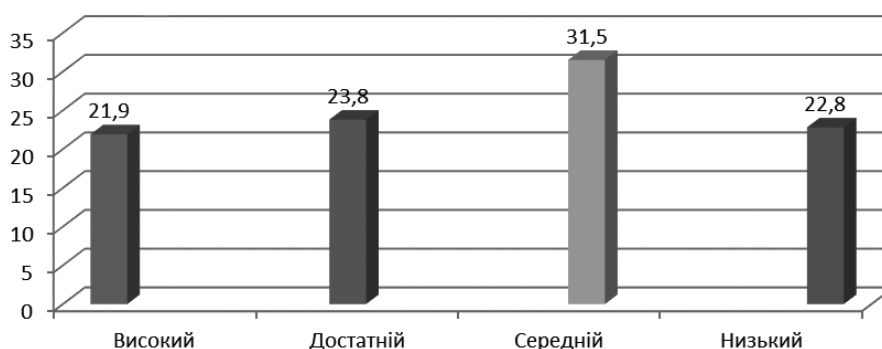

Рис. 2. Загальний рівень мотивації до успіху

Отже, чим вища мотивація до успіху – досягнення мети, тим нижча готовність до ризику. Це спонукає до пошуку таких дидактичних моделей, які спроможні на мотиваційно-орієнтованому рівні оптимізувати рухову активність дітей, враховуючи інтерес та долаючи стресові ситуації [5].

У цій частині дослідження також вивчали мотиваційні інтереси дітей до різних фізичних вправ.

Так, на питання «Що мене приваблює на уроці фізичної культури?» було з'ясовано, що 36,7% учнів приваблює ігрова діяльність, 32,5% – змагальна діяльність, а 27,2% – вивчення нових рухових дій.

Відповідаючи на питання «Що необхідно внести у зміст уроку, щоб було цікаво?», школярі віддали значну перевагу сюжетним урокам, побудованим на змісті казок (89%) та максимальному використанню рухливих ігор (78,4%). Разом з цим значна частина (66,3%, 71,9%) школярів вказала на поєднання фізичних вправ із пісенно-словесним й музичним супроводом. Решта бажали б збільшення у змісті уроку бігових вправ – 11,6% (рис. 3).

Отже, вказані учнями засоби дають можливість розвивати в дітей найкращі моральні якості та сприяють формуванню колективізму, розвивають уяву [3].

Уроки-казки сприяють утриманню дитячої уваги, що збагачує шкільний навчальний процес позитивними емоціями, яких зазвичай бракує в умовах сучасної школи, що і підтверджують результати нашого опитування.

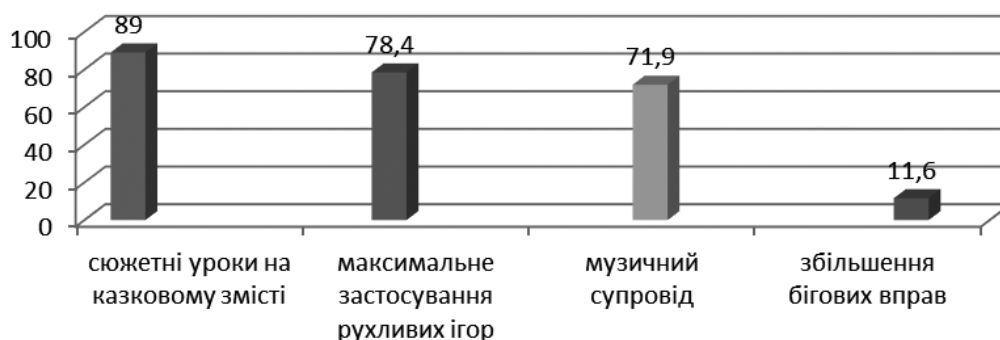

Рис. 3. Погляди учнів на засоби підвищення інтересів до уроків фізичної культури

Під час визначення «Спонукальних чинників до занять фізичною культурою» 80,7% школярів назвали рухливі ігри, 65,6% – прагнення до міцного здоров'я, 45,9% – бажання мати хорошу фізичну форму, 37,9% – авторитет вчителя.

Сьогодні викликає стурбованість той факт, що тільки 18,3% школярів відчувають радість у той час, коли 36,1% учнів вказали на неприємні відчуття від уроків фізичної культури, 29,5% – байдужість і 16,1% – відразу, що актуалізує потребу оновлення змісту фізичного виховання шляхом використання цікавих для дітей засобів фізичної культури на які виявлений певний інтерес.

На запитання «чим займаються школярі у вільний час?» 37,3% учнів відповіли що дивляться телевізор, 30,1% – грають у комп'ютерні ігри, 16,4% – читають книжку, і тільки 18,5% відповіли, що займаються фізичними вправами.

Висновки:

1. Установлено, що важливим компонентом навчання, який дасть змогу ефективно розвивати й гартувати організм, вдало виконувати завдання вчителя є мотивація, яка формується шляхом застосування активних методів, постійного оновлення змісту занять, котрі спроможні забезпечити інтерес і зацікавленість школярів до рухової активності.

2. Виявлено, основні мотиви рухової діяльності (обов'язку й відповідальності за стан рухової активності; спрямованості на фізичне самовдосконалення; мотивація благополуччя; престижна мотивація; мотивація уникнення неприємностей; мотивація на використання різних фізичних вправ; мотивів щодо оновленого змісту фізичного виховання школярів) та стан їх сформованості у школярів молодшого шкільного віку.

3. Основними спонукальними чинниками до занять фізичної культури виявлено такі: рухливі ігри; прагнення до міцного здоров'я; бажання мати хорошу фізичну форму; авторитет вчителя.

Отже, висвітлені вище показники вказують на потребу підвищення рівня рухової активності молодших школярів на основі розроблення таких дидактичних моделей, які б формували інтерес до систематичних занять фізичними вправами та фізичного самовдосконалення.

Список літератури

1. Браташ С. В. Теоретичні основи розвитку рухових якостей у старшокласників / С. В. Браташ // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : Київ, 2014. – Вип. 3 К (44) 14. – С. 141–144.
2. Комінко С. Б. Кращі методи психодіагностики : навч. посіб. / С. Б. Комінко, Г. В. Кучер. – Тернопіль : Карт-бланш, 2005. – 406 с.
3. Марченко О. Социальный и биологический смысл движения и его роль в формировании здоровья человека / О. Марченко, В. Куценко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 2. – С. 69–74.
4. Трачук С. Пошук підходів до компенсації дефіциту рухової активності молодших школярів в організованих формах занять фізичними вправами / С. Трачук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – Луцьк, 2008. – Т. 2. – С. 248–250.
5. Corpus J. H. Profiles of intrinsic and extrinsic motivations in elementary school: a longitudinal analysis / Corpus J. H. Wormington S. V. // The Journal of Experimental Education. – Vol. 82. – P. 480–501.

ДИАГНОСТИКА СОСТОЯНИЯ СФОРМИРОВАННОСТИ МОТИВАЦИИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К ДВИГАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ

Василий ОЗАРУК

*Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника,
г. Ивано-Франковск, Украина, e-mail: wasjazaruk@rambler.ru*

Аннотация. В статье изложены результаты анкетирования учащихся младшего школьного возраста городских и сельских школ, по определению уровня сформированности мотивации к потребности в двигательной активности, которые определялись по методикам Л. Божович (за такими показателями: на выявление мотивов долга и ответственности; самоопределения и самосовершенствования; мотивация благополучия; престижная мотивация мотивация избегания неприятностей мотивация содержанием, мотивация процессом) и Т. Елерсона, а также изучались мотивационные интересы детей в различных физических упражнениях.

При этом установлено, что существенных различий между результатами у детей городских и сельских школ не наблюдалось.

В процессе исследования выявлено, что среди показателей характеризующих мотивы в потребности двигательной активности доминируют физическое самоопределение и самосовершенствование, и отстаёт и нуждается в коррекции учебно-воспитательного процесса с физического воспитания мотивация процессом.

Ключевые слова: двигательная активность, мотив, мотивация, потребность, учебный интерес.

DIAGNOSTICS OF CONDITION OF MOTIVATION FORMATION OF PRIMARY SCHOOL PUPILS TOWARDS PHYSICAL ACTIVITY

Vasil OZARUK

*Carpathian National University named after V. Stefanik,
Ivano-Frankivsk, Ukraine, e-mail: wasjazaruk@rambler.ru*

Abstract. the article presents the results of questioning of primary school age pupils in urban and rural schools in order to determine the level of motivation to the need for physical activity, which was determined according to L. Bozhovych's methods (for these indicators: to identify the motives of duty and responsibility; self-identification and self-motivation; welfare motivation; prestige motivation; motivation to avoid trouble; the motivation by the content; the motivation by the process), and T. Larson's methods, there has also been examined the children's motivational interests in physical exercises.

At the same time there has been revealed that there are no significant differences between the results in children of urban and rural schools.

The study revealed that among the indicators characterizing the motives in needs of motor activity are dominated by physical self-determination and self-development, and fall behind and need correction of the educational process of physical education – motivation process.

Keywords: motive activity, motive, motivation, need, academic interest